EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 20.5.2020
COM(2020) 523 final

Suositus

# NEUVOSTON SUOSITUS

## Romanian vuoden 2020 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Romanian vuoden 2020 lähentymisohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

Suositus

# NEUVOSTON SUOSITUS

## Romanian vuoden 2020 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Romanian vuoden 2020 lähentymisohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97[1] ja erityisesti sen 9 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011[2] ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Komissio hyväksyi 17 päivänä joulukuuta 2019 vuotuisen kestävän kasvun strategian, mikä aloitti vuoden 2020 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Se otti huomioon Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission 17 päivänä marraskuuta 2017 antaman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan julistuksen. Komissio hyväksyi 17 päivänä joulukuuta 2019 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella myös varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Romania kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joista laadittaisiin perusteellinen tarkastelu.

(2) Romaniaa koskeva vuoden 2020 maaraportti[3] julkaistiin 26 päivänä helmikuuta 2020. Siinä arvioitiin Romanian edistymistä neuvoston 9 päivänä heinäkuuta 2019 hyväksymien maakohtaisten suositusten[4] noudattamisessa, aiempina vuosina

[1] EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.
[2] EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25.
[3] SWD(2020) 522 final.
[4] EUVL C 301, 5.9.2019, s. 117.

annettujen suositusten noudattamisessa ja kansallisten Eurooppa 2020 -tavoitteidensa saavuttamisessa. Lisäksi siihen sisältyi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla laadittu perusteellinen tarkastelu, jonka tulokset julkaistiin samaten 26 päivänä helmikuuta 2020. Komissio katsoi analyysinsa perusteella, että Romanian makrotaloudessa on epätasapainoja. Haavoittuvuustekijät liittyvät erityisesti kustannuskilpailukykyyn ja vaihtotaseen alijäämän kasvuun tilanteessa, jossa finanssipolitiikka on elvyttävää ja liiketoimintaympäristö ennakoimaton.

(3) Maailman terveysjärjestö julisti 11 päivänä maaliskuuta 2020 covid-19-epidemian virallisesti maailmanlaajuiseksi pandemiaksi. Pandemia on kansalaisten, yhteiskuntien ja talouden kannalta vakava kansanterveysuhka. Se asettaa kansalliset terveydenhuoltojärjestelmät kovan paineen alaisiksi ja vahingoittaa globaaleja toimitusketjuja, heiluttaa rahoitusmarkkinoita, häiritsee kulutuskysyntää ja vaikuttaa kielteisesti useilla eri aloilla. Se uhkaa ihmisten työpaikkoja ja toimeentuloa sekä yritysten liiketoimintaa. Pandemia on aiheuttanut merkittävän talouden häiriön, jolla on jo vakavia vaikutuksia Euroopan unionissa. Komissio antoi 13 päivänä maaliskuuta 2020 tiedonannon[5], jossa kehotetaan toteuttamaan kriisin talousvaikutusten lieventämiseksi koordinoituja taloudellisia toimia, joihin osallistuvat kaikki kansallisen ja unionin tason toimijat.

(4) Useat jäsenvaltiot ovat julistaneet hätätilan tai ottaneet käyttöön hätätoimenpiteitä. Hätätoimenpiteiden olisi oltava ehdottoman oikeasuhteisia, välttämättömiä, ajallisesti rajoitettuja ja eurooppalaisten ja kansainvälisten normien mukaisia. Niihin olisi sovellettava demokraattista valvontaa ja riippumatonta laillisuusvalvontaa.

(5) Komissio antoi 20 päivänä maaliskuuta 2020 tiedonannon vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen aktivoinnista[6]. Lauseke, josta säädetään asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 1 kohdassa, 6 artiklan 3 kohdassa, 9 artiklan 1 kohdassa ja 10 artiklan 3 kohdassa sekä asetuksen (EY) N:o 1467/97 3 artiklan 5 kohdassa ja 5 artiklan 2 kohdassa, helpottaa finanssipolitiikan koordinointia talouden vakavan taantuman yhteydessä. Tiedonannossaan komissio oli neuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että kun otetaan huomioon odotettavissa oleva covid-19-epidemian aiheuttama vakava talouden taantuma, tämänhetkiset olosuhteet mahdollistavat lausekkeen aktivoinnin. Jäsenvaltioiden valtiovarainministerit yhtyivät komission arvioon 23 päivänä maaliskuuta 2020. Yleisen poikkeuslausekkeen aktivointi mahdollistaa tilapäisen poikkeamisen julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä. Korjaavan osion osalta neuvosto voi myös päättää komission suosituksesta hyväksyä tarkistetun julkisen talouden kehityskaaren. Yleinen poikkeuslauseke ei keskeytä vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisia menettelyjä. Se antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa niistä julkista taloutta koskevista vaatimuksista, joita tavallisesti sovellettaisiin, ja samalla komissiolla ja neuvostolla on mahdollisuus toteuttaa tarvittavat politiikan koordinointitoimenpiteet vakaus- ja kasvusopimuksen puitteissa.

(6) On toimittava herkeämättä, jotta voidaan rajoittaa ja hillitä pandemian leviämistä, parantaa kansallisten terveydenhuoltojärjestelmien selviytymiskykyä, lieventää sosioekonomisia seurauksia toteuttamalla yrityksille ja kotitalouksille suunnattuja tukitoimia ja varmistaa, että työpaikoilla on asianmukaiset terveys- ja turvallisuusolosuhteet, kun taloudellista toimintaa käynnistetään uudelleen. Unionin

[5] COM(2020) 112 final.
[6] COM(2020) 123 final.

olisi hyödynnettävä käytettävissään olevia välineitä kaikilta osin tukeakseen jäsenvaltioiden toimia näillä osa-alueilla. Samaan aikaan jäsenvaltioiden ja unionin olisi yhdessä valmisteltava toimenpiteitä, joita tarvitaan, jotta yhteiskunnassa ja taloudessa voidaan palata normaaliin ja jotta päästään takaisin kestävään kasvuun. Toimenpiteissä olisi otettava huomioon muun muassa vihreä siirtymä ja digitaalinen muutos ja hyödynnettävä kaikki kriisistä saadut kokemukset.

(7) Covid-19-kriisi on korostanut sisämarkkinoiden tarjoamaa joustavuutta sopeutua poikkeuksellisiin tilanteisiin. Poikkeustoimenpiteet, jotka estävät sisämarkkinoita toimimasta normaalisti, on kuitenkin poistettava heti, kun ne eivät enää ole välttämättömiä. Näin voidaan varmistaa nopea ja sujuva siirtyminen elpymisvaiheeseen sekä palauttaa tavaroiden, palveluiden ja työntekijöiden vapaa liikkuvuus. Vallitseva kriisi on osoittanut, että terveydenhuoltoalalla tarvitaan kriisivalmiussuunnitelmia, joihin kuuluvat muun muassa parannetut hankintastrategiat, monipuoliset toimitusketjut ja välttämättömien tarvikkeiden strategiset varastot. Niillä on tärkeä merkitys laadittaessa laajempia kriisivalmiussuunnitelmia.

(8) Jotta jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön kaikki Euroopan rakenne- ja investointirahastojen käyttämättä olevat varat lieventääkseen covid-19-pandemian poikkeuksellisia vaikutuksia, unionin lainsäätäjä on jo tehnyt muutoksia lainsäädäntöön[7]. Näillä muutoksilla lisätään joustavuutta sekä yksinkertaistetaan ja virtaviivaistetaan menettelyjä. Lisäksi jäsenvaltiot voivat tilivuonna 2020–2021 kassavirtapaineiden vähentämiseksi hyödyntää 100 prosentin yhteisrahoitusosuutta unionin talousarviosta. Romaniaa kannustetaan hyödyntämään näitä mahdollisuuksia kaikilta osin, jotta se voi auttaa niitä yksittäisiä henkilöitä ja aloja, joihin haasteet eniten vaikuttavat.

(9) Pandemian sosioekonomiset seuraukset jakautuvat todennäköisesti epätasaisesti Romanian eri alueiden välillä investointien ja työvoiman tuottavuuden merkittävien puutteiden sekä erilaisen erikoistumisen vuoksi. Tähän liittyy riski, että alueelliset erot Romaniassa kasvavat, mikä kääntää jo havaitun suuntauksen, jonka mukaan pääkaupungin ja muun maan sekä kaupunki- ja maaseutualueiden väliset erot ovat vähentyneet hieman. Kun otetaan huomioon, että riskinä on myös jäsenvaltioiden välisen lähentymisprosessin väliaikainen taantuminen, tämänhetkinen tilanne edellyttää kohdennettuja toimia.

(10) Romania toimitti vuoden 2020 kansallisen uudistusohjelmansa 8 päivänä toukokuuta 2020 ja vuoden 2020 lähentymisohjelmansa 14 päivänä toukokuuta 2020. Ohjelmat on arvioitu samaan aikaan, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon.

(11) Romaniaan sovelletaan vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavaa osiota.

---

[7] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/460, annettu 30 päivänä maaliskuuta 2020, asetusten (EU) N:o 1301/2013, (EU) N:o 1303/2013 ja (EU) N:o 508/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse erityistoimenpiteistä, jotta saataisiin liikkeelle investointeja jäsenvaltioiden terveydenhuoltojärjestelmiin ja muille talouden aloille covid-19:n puhkeamisen vastatoimena (Koronaviruksen vaikutusten lieventämistä koskeva investointialoite) (EUVL L 99, 31.3.2020, s. 5) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/558, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2020, asetusten (EU) N:o 1301/2013 ja (EU) N:o 1303/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse erityistoimenpiteistä, joilla voidaan tarjota poikkeuksellista joustavuutta Euroopan rakenne- ja investointirahastojen käyttöön covid-19:n puhkeamisen vastatoimena (EUVL L 130, 24.4.2020, s. 1).

(12) Neuvosto päätti 3 päivänä huhtikuuta 2020, että Romaniassa on liiallinen alijäämä, koska se ei noudattanut alijäämäkriteeriä vuonna 2019. Päätös perustui hallituksen päivitettyihin finanssipoliittisiin tavoitteisiin, joissa otetaan huomioon talousarvion toteuttamista tänä vuonna koskevat tiedot tähän mennessä. Vuoden 2019 julkisen talouden alijäämän toteutuma (4,3 % suhteessa BKT:hen) vahvistaa, että alijäämäkriteeriä ei noudatettu. Se oli tulosta julkisen talouden epätasapainon jatkuvasta lisääntymisestä, joka johtui vuodesta 2016 lähtien toteutetusta elvyttävästä finanssipolitiikasta vahvan talouskasvun aikana. Järjestelmälliset ja toistuvat poikkeukset kansallisista finanssipoliittisista säännöistä kyseisenä aikana tekivät näistä säännöistä suurelta osin tehottomia. Romania on lisäksi toistuvasti jättänyt toteuttamatta tehokkaita toimia niiden suositusten johdosta, jotka neuvosto on antanut sille merkittävän poikkeaman menettelyn yhteydessä. Neuvosto antoi 3 päivänä huhtikuuta 2020 myös suosituksen Romanian julkisen talouden liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi viimeistään vuonna 2022.

(13) Romanian julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys oli vaarassa jo ennen covid-19-pandemian puhkeamista suuren julkisen talouden alijäämän ja ikääntymisen kustannusten, erityisesti eläkkeiden, ennakoidun merkittävän kasvun vuoksi. Vanhuuseläkkeitä korotettiin 15 prosenttia syyskuussa 2019, ja kesällä 2019 hyväksytyn eläkelain mukaan niiden on määrä nousta 40 prosenttia syyskuussa 2020, minkä lisäksi ne lasketaan uudelleen ylöspäin syyskuussa 2021. Eläkemenojen on siis määrä lisääntyä huomattavasti vuosina 2020–2022. Julkisen talouden kestävyyteen kohdistuvia riskejä lisää entisestään covid-19-pandemian vaikutus talouden toimeliaisuuteen ja vaikutuksen lieventämiseksi tarvittavat julkisen talouden toimet. Aiemmat finanssipoliittiset päätökset ovat jättäneet Romanialle vähäiset finanssipoliittiset puskurit covid-19-pandemian vaikutusten hoitamiseen.

(14) Vuoden 2020 lähentymisohjelmassa julkisen talouden rahoitusaseman ennakoidaan heikkenevän siten, että alijäämä, joka oli 4,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2019, kasvaa 6,7 prosenttiin vuonna 2020, kun taas julkisen talouden velan suhteessa BKT:hen odotetaan vuonna 2019 kasvavan 35,2 prosentista 40,9 prosenttiin vuonna 2020. Covid-19-pandemian aiheuttama suuri epävarmuus vaikuttaa makrotalouden ja julkisen talouden näkymiin. Lisäksi julkisen talouden ennusteisiin liittyy maakohtaisia riskejä. Joitakin tuloeriä ei ilmeisestikään ole arvioitu perustana olevien makrotalouden ennusteiden mukaisesti, kun taas joidenkin juoksevien menoerien väheneminen näyttää perustuvan sellaisiin vakauttamistoimenpiteisiin, joita ei ole täsmennetty ohjelmassa.

(15) Romania on covid-19-pandemian seurauksena toteuttanut osana unionin koordinoitua lähestymistapaa budjettitoimenpiteitä terveydenhuoltojärjestelmänsä kapasiteetin lisäämiseksi, pandemian hillitsemiseksi ja avun tarjoamiseksi niille ihmisille ja aloille, joihin kriisi on erityisesti vaikuttanut. Vuoden 2020 lähentymisohjelman mukaan kyseiset budjettitoimenpiteet ovat 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Toimenpiteitä ovat muun muassa työntekijöille maksettavat tekniset työttömyysetuudet ja vastaavat etuudet muille työntekijäryhmille, terveydenhuollon laitteiden menot ja muut menot covid-19-pandemian torjumiseksi sekä covid-19-tartunnan saaneiden potilaiden parissa työskentelevien terveydenhuoltoalan työntekijöiden bonukset. Lisäksi hallitus on ilmoittanut yritysten maksuvalmiutta tukevista toimenpiteistä, vaikka niillä ei olekaan suoria budjettivaikutuksia. Näitä toimenpiteitä ovat veronmaksun lykkäykset, alv-palautusten nopeuttaminen, pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) lainatakaukset, kotitalouksien ja pk-yritysten pankkilainojen maksuaikojen kulumisen väliaikainen keskeyttäminen sekä pk-yritysten vuokrien ja energialaskujen

lykkääminen. Romanian hallituksen toteuttamat toimenpiteet ovat kaiken kaikkiaan niiden suuntaviivojen mukaisia, jotka komissio on antanut covid-19-pandemian johdosta toteutettavia koordinoituja taloudellisia toimia koskevassa tiedonannossaan.

(16) Komission kevään 2020 talousennusteen mukaan Romanian julkisen talouden rahoitusasema on –9,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2020 ja –11,4 prosenttia vuonna 2021 olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana. Komission ennusteen mukaan julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen on 46,2 prosenttia vuonna 2020.

(17) Romania julisti hätätilan 16 päivänä maaliskuuta 2020. Kaikki koulut ja kaupat ensisijaisen tärkeitä tuotteita myyviä kauppoja lukuun ottamatta määrättiin olemaan kiinni 25 päivästä maaliskuuta 2020, ja rajanylitystä koskevat rajoitukset tulivat voimaan. Liikkuminen julkisilla alueilla oli sallittua vain rajoitetuissa tapauksissa, ja yli 65-vuotiaisiin sovellettiin vielä tiukempia toimenpiteitä. Romania myös kielsi matkustamisen tiettyihin maihin ja asetti useita kaupunkeja tiukkaan karanteeniin. Tämä tilanne on aiheuttanut vahinkoa talouden tuotantosektorille, koska sulkutoimenpiteillä on ollut vakavia kielteisiä vaikutuksia talouden toimeliaisuuteen. Teollisuudessa useat valmistajat lopettivat tuotannon maaliskuussa, millä oli voimakkaita heijastusvaikutuksia keskeisiin aloihin, kuten autoalaan. Samanlainen kehitys on havaittavissa vähittäiskaupassa sekä hotelli-, ravintola- ja matkailualalla. Yhteisvaikutus ajaa talouden taantumaan vuonna 2020. Hätätila päättyi 14 päivänä toukokuuta 2020, ja Romania ilmoitti purkavansa rajoituksia asteittain. Käyttöön otettiin 15 päivästä toukokuuta 2020 alkaen toimenpiteitä, jotka koskevat liikkuvuuden vapauttamista kaupungeissa, vähittäiskaupan osittaista avaamista sekä kasvosuojusten pakollista käyttöä suljetuissa julkisissa ja kaupallisissa tiloissa, julkisessa liikenteessä ja työpaikoilla. Jotkin autonvalmistajat käynnistivät toimintaansa asteittain uudelleen toukokuun 2020 alussa. Hallitus valmistelee lisätoimenpiteitä talouden käynnistämiseksi uudelleen.

(18) Pandemia on aiheuttanut terveydenhuoltojärjestelmälle ennennäkemättömän paineen. Kriisi koettelee järjestelmää, jolle ovat tyypillisiä rakenteelliset heikkoudet, kuten terveydenhuoltomenojen niukkuus ja eriarvoisuus hoidon saatavuudessa. Tässä tilanteessa keskeisenä haasteena on parantaa terveydenhuoltojärjestelmän selviytymiskykyä ja kapasiteettia reagoida häiriöihin. Romania osti välittömästi kriisin alettua kriittisiä lääkinnällisiä tuotteita ja sisällytti covid-19-tautiin liittyvät terveydenhoitokustannukset vakuuttamattomien henkilöiden vähimmäisetuuspakettiin. Terveydenhuoltojärjestelmän selviytymiskykyä heikentävät alan merkittävä työvoimapula (esimerkiksi perhelääkäreitä on liian vähän), vanhentuneet terveydenhuoltolaitokset, lääkinnällisten tuotteiden puute, terveydenhuollon työntekijöiden riittämätön koulutus sekä hoidon eri tasojen välisen jatkuvuuden ja integroinnin heikkoudet. Terveydenhuollossa raportoitiin olevan yhä enemmän täyttämättömiä tarpeita jo ennen covid-19-kriisiä, ja on todennäköistä, että terveydenhuollon saatavuus on entisestään heikentynyt. Pandemia on myös paljastanut alueellisia eroja sekä kuilun pienituloisten ja vanhusten terveydenhuollon kattavuudessa. Pidemmällä aikavälillä väestön ikääntyminen ja muuttoliike ovat haasteita, jotka aiheuttavat lisäpaineita terveydenhuoltojärjestelmän selviytymiskyvylle. Covid-19-pandemia on osoittanut, että yhtä tärkeää on puuttua rakenteellisiin kysymyksiin, kuten ennaltaehkäisevän hoidon, avohoidon ja yhteisöperustaisen hoidon kehittämiseen, hyvin kohdennetuin julkisin toimenpitein. Romanian terveydenhuoltojärjestelmän vahvistamiseksi tarvitaan pitkän aikavälin investointeja, joilla turvataan terveydenhuollon työntekijät ja laitteet, tehostetaan teknologista ja soveltavaa tutkimusta ja parannetaan terveyspalvelujen kattavuutta ja

saatavuutta kaikille kansalaisille, myös kaupunkialueiden ulkopuolisilla alueilla, esimerkiksi sähköisten terveyspalvelujen avulla.

(19) Viime vuosien nopea talouskasvu on parantanut sosiaalisia oloja. Kotitalouksien käytettävissä olevat bruttotulot kasvoivat 5,7 prosenttia vuonna 2019. Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riski, 31,2 prosenttia vuonna 2019, oli EU:n suurimpia, vaikka se onkin pienentynyt tasaisesti. Pandemian vaikutus talouteen voi kuitenkin johtaa sosiaalisten olojen heikkenemiseen. Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen, esimerkiksi lasten ja työssäkäyvien köyhyyden sekä tuloerojen, odotetaan lisääntyvän. Suurin riski kohdistuu heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin, kuten epätyypillisen tai pimeän työn tekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin, romaneihin, vammaisiin, vanhuksiin ja asunnottomiin. Sosiaaliseen suojeluun liittyvien toimenpiteiden kattavuus ja riittävyys sekä vero- ja etuusjärjestelmän tehokkuus tulojen uudelleenjaossa ovat edelleen rajallisia. Maaseudulla ja epävirallisilla asuinalueilla asuvilla lapsilla on vähäiset mahdollisuudet laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, riittävään ravitsemukseen, terveydenhuoltoon ja asumiseen. Sosiaalisilla tulonsiirroilla on hyvin vähäinen vaikutus köyhyyden vähentämiseen, eikä useimpien sosiaalietuuksien perustana käytettyä viiteindeksiä ole päivitetty vuoden 2008 jälkeen. Vähimmäistoimeentulotuen riittävyys on edelleen EU:n heikoimpia. Vaikka vähimmäistoimeentulotuen uudistus hyväksyttiin jo vuonna 2016, sen toteuttamista on lykätty edelleen vuoteen 2021. Sosiaalipalvelut ja muut keskeiset palvelut ovat edelleen suurelta osin riittämättömiä esimerkiksi vesihuollon, sanitaation, energian ja asumisen osalta. Lisäksi alueellinen jakautuminen on epätasaista, ja maaseutu- ja kaupunkialueiden sekä maan eri alueiden välillä on huomattavia eroja. Tämä voi rajoittaa kapasiteettia torjua pandemian vaikutusta. Yhteisötalouden mahdollisuuksia parantaa sosiaalisia oloja ei ole vieläkään hyödynnetty.

(20) Työmarkkinoiden kehitys pysyi myönteisenä vuonna 2019, mutta maan eri alueiden, maaseutu- ja kaupunkialueiden sekä sosioekonomisten ryhmien välillä on edelleen eroja. Työmarkkinoiden ulkopuolella on paljon erityisesti naisia, nuoria, matalan osaamistason työntekijöitä, vammaisia ja ikääntyneitä. Covid-19-pandemia todennäköisesti pahentaa nykyisiä haasteita yhdessä nopeasti kasvavan työttömyyden ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden suuren määrän kanssa. Komission ennusteen mukaan työttömyys kasvaa 6,5 prosenttiin vuonna 2020 ja vähenee 5,4 prosenttiin vuonna 2021. Pimeä työ on edelleen haaste. Sen kielteiset vaikutukset saattavat korostua nykytilanteessa, mikä tuo esiin tarpeen tukea siirtymistä viralliseen työhön. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää tarjota oikea-aikaisia ja räätälöityjä palveluja, joilla vastataan heikossa asemassa olevien, kriisistä kärsivien väestöryhmien ja työntekijöiden tarpeisiin. Hiljattain käynnistetyn teknisen työttömyyden järjestelmän lisäksi työmarkkinoiden häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi on ratkaisevan tärkeää kehittää yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä näille työntekijöille työajan lyhentämisjärjestelyjä sekä toimeentulotukitoimenpiteitä, joustavia työjärjestelyjä ja etätyötä.

(21) Jatkuva osaamisen kohtaanto-ongelma ja osaamisvaje, jonka taustalla on väestönkehitys ja koulutuksen vähäinen merkitys työmarkkinoilla, rajoittivat Romanian talouden kasvupotentiaalia jo ennen pandemiaa. Oppimistoimiin osallistuvien aikuisten osuus (1,3 % vuonna 2019) on EU:n pienimpiä. Vähäinen osallistuminen varhaiskasvatukseen lisää oppilaiden mahdollisuuksien eriarvoisuutta. Koulutuksen tasa-arvoisuus, osallistavuus ja laatu ovat edelleen merkittäviä haasteita, ja alalla tarvitaan strategisia uudistuksia. Romaniassa on paljon nuoria, jotka ovat

lopettaneet koulunkäynnin varhain (15,3 % vuonna 2019) tai jotka ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella (14,7 % eli hieman enemmän kuin vuonna 2018). Vieläkään ei ole olemassa koko maan kattavaa integroitua mekanismia, jolla puututtaisiin varhaiseen koulunkäynnin keskeyttämiseen. Koulutustulokset eivät parane etenkään maaseudulla ja köyhillä alueilla. Korkea-asteen koulutukseen osallistuminen on vähäistä, eikä koulutus vastaa edelleenkään riittävästi työmarkkinoiden tarpeisiin. Varsinkin luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan tutkinnon suorittaneiden määrä on edelleen pieni. Romania suoriutuu heikosti useilla digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI) osa-alueilla, esimerkiksi digitaalisten julkisten palvelujen, koko väestön digiosaamisen ja yritysten digitalisaation aloilla. Digitaaliset perustaidot ja perustason ohjelmisto-osaaminen ovat EU:n heikoimpia. Puutteellisen digitaalisen infrastruktuurin ja opetusmateriaalin sekä riittämättömien digitaalisten taitojen vuoksi covid-19-pandemian aiheuttama siirtyminen etäopiskeluun asettaa haasteita oppilaitoksille, opettajille ja opiskelijoille, erityisesti muita heikommassa asemassa oleville opiskelijoille ja romaneille.

(22) Pandemian ja sen vuoksi toteutettujen sulkutoimien vuoksi toimitusketjut ovat katkenneet koko maassa, yritysten on pitänyt vähentää toimintaansa tai jopa sulkea ovensa, eivätkä ihmiset ole voineet tehdä töitä. Kaupan häiriintyminen ja sulkutoimet vaikuttavat voimakkaasti kaikenkokoisiin yrityksiin, erityisesti pk-yrityksiin, minkä lisäksi niillä on likviditeettiongelmia ja niihin kohdistuu konkurssiriski. Hallitus hyväksyi useita toimenpiteitä, joissa yhdistettiin yrityksille annettava räätälöity apu ja kaikkien tilanteesta kärsivien työntekijöiden toimeentuloturva. Kriisistä toipuminen edellyttää lisäresursseja yritysten ja kotitalouksien tukemiseen. Palvelualaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä se kärsii eniten. Joidenkin alasektoreiden odotetaan supistuvan valmistusteollisuutta pidemmän aikaa. Hallituksen toimiin kuuluu esimerkiksi 15 miljardin Romanian leun suuruinen julkinen takausjärjestelmä (IMM Invest). Sen kautta myönnetään valtiontakauksia pk-yrityksille näiden korottomiin lainoihin investointien rahoittamiseksi ja käyttöpääoman hankkimiseksi. Takaukset hyödyttävät myös pankkeja, joilla on oltava riittävästi pääomaa ja likviditeettiä, jotta ne voivat varmistaa tarvittavan luottovirran kotitalouksille ja yrityksille. Koska pankkien rooli yritysten – erityisesti innovatiivisten pk-yritysten – luotonantajana on toistaiseksi ollut melko vähäinen, pelkät lainatakaukset eivät ehkä riitä.

(23) Talouden elpymisen edistämiseksi on tärkeää aikaistaa toteutusvalmiita julkisia investointihankkeita ja edistää yksityisiä investointeja, myös niihin vaikuttavien uudistusten avulla. Kriisi on osoittanut entistä selvemmin, että Romanialla on kriittinen tarve käynnistää uudelleen julkisia infrastruktuureja koskevat toimet esimerkiksi kestävän liikenteen, puhtaan energian, ympäristöinfrastruktuurin ja digitaalipalvelujen infrastruktuurin aloilla. Kaupunkiliikenne kärsii sektorin huonosta organisoinnista ja paikallisten palveluntarjoajien heikoista hallinnollisista valmiuksista. Jätehuoltojärjestelmälle on edelleen tyypillistä, että yhdyskuntajätettä kierrätetään hyvin vähän ja kaatopaikkoja käytetään hyvin paljon. Kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman täytäntöönpano edellyttää investointeja energian puhtaaseen tuotantoon ja käyttöön sekä yhden teollisuusalan alueiden ja hiili-intensiivisten alueiden talouden muuntamista. Toimia juomavesi- ja jätevesi-infrastruktuurin laajentamiseksi ja nykyaikaistamiseksi on vauhditettava. Myös ilmanlaadun seurannan verkostoon on välttämätöntä tehdä investointeja, sillä siinä on vakavia rakenteellisia puutteita. Myös kaikkia tiedonvaihtoa tuottavia digitaalisia julkisia palveluja on tarpeen nykyaikaistaa, ja niiden yhteentoimivuus esimerkiksi sosiaali-, koulutus- ja terveydenhuoltoalalla on varmistettava. Suuret alueelliset erot ja joidenkin sektoreiden

heikko tuottavuus haittaavat pitkän aikavälin kestävää kasvua. Yhtä tärkeitä ovat investoinnit, joilla edistetään talouden kilpailukykyä tukemalla tutkimus-ja kehittämistoimintaa (T&K), innovatiivisia pk-yrityksiä ja liittymistä unionin strategisiin arvoketjuihin. Yritysten T&K-investoinnit ovat edelleen vähäisiä ja rajoittuvat muutamiin alasektoreihin, jotka ovat erittäin riippuvaisia ulkomaisista suorista sijoituksista. Julkisen T&K-rahoituksen väheneminen on johtanut tieteen ja teknologian huonoon laatuun sekä korkeakoulujen ja yritysten heikkoihin yhteyksiin. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskeva ohjelmasuunnittelu kaudeksi 2021–2027 voisi auttaa Romaniaa vastaamaan joihinkin haasteisiin, joita siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen aiheuttaa, erityisesti maaraportin[8] liitteen D kattamilla alueilla. Näin Romania voisi hyödyntää rahastoa parhaalla mahdollisella tavalla.

(24) Julkishallinnon uudistus on viivästynyt. Strategiselle suunnittelulle ja talousarviosuunnittelulle ei ole olemassa tehokkaita puitteita, mikä aiheuttaa kerrannaisvaikutuksia maan pitkän aikavälin kehityksen strategiseen visioon, toimien priorisointiin ja toimintapolitiikan koordinointiin keskus- ja paikallistasolla. Alakohtainen strategiakehys on hajanainen ja siinä esiintyy päällekkäisyyksiä, eikä sektoreiden sisäisiä toimia priorisoida. Hallituksen pääsihteeristön roolia strategisessa hallinnoinnissa ei ole vieläkään vahvistettu. Osaamisen ja resurssien suuri hajanaisuus vaikuttaa edelleen julkisten palvelujen tarjoamiseen erityisesti paikallistasolla ja köyhissä yhteisöissä. Byrokratia ja riittämättömät valmiudet tarjota laadukkaita palveluja, esimerkiksi digitaalisia palveluja, vaikuttavat kansalaisiin ja yrityksiin kielteisesti erityisesti kriisin aikana. Myös yrityksen perustamiseen liittyvät työläät hallinnolliset menettelyt sekä palveluntarjoajille asetetut sääntelyyn perustuvat vaatimukset haittaavat markkinoiden kehittymistä. Romanian markkinavalvontaviranomaisten ja tulliviranomaisten tehostetun yhteistyön avulla unionin ulkopuolelta tuotavien vaatimustenvastaisten tuotteiden määrää voidaan saada vähennettyä. Toistuvat uudelleenjärjestelyt ja johtoportaan väliaikaisuus heikentävät hallinnon riippumattomuutta. Valtionyhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän täytäntöönpano on edelleen haasteellista.

(25) Päätöksenteon ennustettavuus on yhä suuri ongelma. Ennen kriisiä hallituksen vuotuisesta suunnitelmasta noudatettiin vain noin kolmasosaa. Hyväksyttyjen poikkeusasetusten määrä oli edelleen erittäin suuri, mikä aiheutti epävarmuutta ja todennäköisesti myös haittasi investointeja. Esimerkiksi hallituksen erityisasetus nro 114/2018 vaikutti merkittävästi moniin aloihin, myös rahoitussektoriin. Vaikka pankkisektoriin haitallisesti vaikuttavat säännökset kumottiin, osa toisen pilarin eläkerahastojen pitkän aikavälin elinkelpoisuuteen mahdollisesti vaikuttavista toimenpiteistä on edelleen voimassa. Julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ennustettavuus ja vakaus aiheuttavat edelleen merkittäviä haasteita. Julkisten hankintojen tehokkuus on yhä ongelma, samoin kuin tiettyjen toimenpiteiden, erityisesti ennakkovalvonnan yksinkertaistamisen, peruuttamattomuus. Sääntelyn vaikutusten arvioinnin hallinnoinnin, laadun ja tehokkaan käytön parantamisessa on edistytty vain vähän. Laadunvalvonnalle ei ole institutionaalista kehystä hallituksen tasolla, ja vaihtoehtoja sääntelyn vaikutuksia arvioivan lautakunnan perustamiseksi tarkastellaan edelleen. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun toiminta on edelleen varsin vähäistä erityisesti sektoritasolla, vaikka niiden jatkuva osallistuminen olisi ratkaisevan tärkeää vallitsevan kriisin mahdollisen ulospääsy- ja elpymisstrategian onnistumisen kannalta. Vakiintuneita institutionaalisia kuulemisen puitteita ei hyödynnetä riittävästi päätöksentekoprosessissa, eikä työmarkkinaosapuolia oteta

[8] SWD(2020) 522 final.

tarpeeksi mukaan uudistusten suunnitteluun ja täytäntöönpanoon. Keskustelut työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevan lain muuttamisesta ja talouden alojen uudistamisesta eivät edisty. Kansainvälisen työjärjestön huhtikuussa 2018 antamien suositusten jatkotoimista on edelleen epävarmuutta. Vähimmäispalkan määrittämistä varten ei ole pysyvää objektiivista mekanismia, millä voi olla vaikutusta liiketoimintaympäristössä.

(26) Vaikka näissä suosituksissa keskitytään pandemian sosioekonomisten vaikutusten korjaamiseen ja talouden elpymisen helpottamiseen, neuvoston 9 päivänä heinäkuuta 2019 hyväksymät vuoden 2019 maakohtaiset suositukset koskevat kuitenkin myös uudistuksia, jotka ovat keskipitkän ja pitkän aikavälin rakenteellisiin haasteisiin vastatessa olennaisia. Kyseiset suositukset ovat edelleen ajankohtaisia, ja niiden seuraamista jatketaan talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä koko ensi vuoden. Tämä koskee myös investointeihin liittyvästä talouspolitiikasta annettuja suosituksia. Viimeksi mainitut suositukset olisi otettava huomioon vuoden 2020 jälkeisessä koheesiopolitiikan rahoituksen strategisessa ohjelmasuunnittelussa, kriisiä lieventävät toimenpiteet ja ulospääsystrategiat mukaan lukien.

(27) Pankkiala on ollut viime vuosina monella tapaa vastatuulessa, mutta nyt siihen kohdistuvat paineet ovat vähentyneet, sillä useat aiemmin ongelmallisina pidetyt toimenpiteet, kuten pankkivero, kumottiin vuoden 2020 alussa. Pankkisektori on vastaanottanut covid-19-kriisin hyvin pääomitettuna ja likvidinä, ja järjestämättömien lainojen osuus on laskenut alle 5 prosenttiin. Hallituksen toteuttamat toimenpiteet kotitalouksien ja yritysten, erityisesti pk-yritysten, tukemiseksi ovat tärkeitä myös, jotta voidaan pitää yllä pankkisektorin häiriönsietokykyä ja pankkien kapasiteettia vaimentaa häiriöitä. Liikepankit ovat myös toteuttaneet toimia asiakkaidensa tueksi, esimerkiksi lykänneet lainapääoman ja korkojen maksamista, pidentäneet lainojen takaisinmaksuaikaa, varmistaneet, että pankkiautomaateissa on rahaa, ja alentaneet verkkopalvelujen maksuja. Romanian keskuspankki alensi 20 päivänä maaliskuuta 2020 ohjauskorkoa ja ilmoitti aloittavansa leumääräisten valtion arvopapereiden ostamisen jälkimarkkinoilla varmistaakseen rahoituksen sujuvuuden reaalitaloudessa ja julkisella sektorilla. Huolimatta toteutetuista toimenpiteistä, kuten pankkivalvojien myöntämästä vakavaraisuusjoustosta, omaisuuserien laatu todennäköisesti heikkenee tulevina kuukausina. Varovaisten lainanantokriteerien käyttäminen ja elinkelpoisille lainanottajille annettavan tuen priorisointi auttavat turvaamaan omaisuuserien laadun pankkisektorilla. Lisäksi pankkien vakaan ja ennakoitavissa olevan sääntely-ympäristön varmistaminen on tärkeä edellytys sille, että pankeilla on jatkossakin aktiivinen rooli talouden luotonannossa ja talouden elpymisen tukemisessa.

(28) Merkittävät muutokset lainsäädännössä sekä oikeuslaitokseen kohdistuva poliittinen paine vuosina 2017 ja 2018 sekä lähes koko vuoden 2019 ajan ovat vaikuttaneet oikeusjärjestelmän tehokkuuteen, laatuun ja riippumattomuuteen sekä sen kykyyn tutkia korkean tason korruptiota ja määrätä siitä seuraamuksia. Romania ei ole vielä tehnyt tarvittavia lainsäädäntömuutoksia, vaikka hallitus tukeekin tällä hetkellä toimia korruption ehkäisemiseksi ja seuraamusten määräämiseksi ja on osoittanut halukkuutta kumota joitakin kiistanalaisimpia toimenpiteitä. Näitä kysymyksiä valvotaan osana yhteistyö- ja seurantamekanismia. Komissio valvoo mekanismin puitteissa edelleen oikeuslaitoksen uudistamista ja korruption torjuntaa Romaniassa. Tämän vuoksi näitä aloja ei käsitellä Romanian maakohtaisissa suosituksissa, mutta ne ovat tärkeitä myönteisen sosioekonomisen ympäristön kehittämiseksi maassa.

(29) Talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso tarjoaa unionissa puitteet talous- ja työllisyyspolitiikan jatkuvalle koordinoinnille, jolla voidaan edistää kestävää taloutta.

Jäsenvaltiot ovat vuoden 2020 kansallisissa uudistusohjelmissaan arvioineet edistymistä Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Varmistamalla, että jäljempänä esitettyjä suosituksia noudatetaan kaikilta osin, Romania edistää kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja yhteisiä pyrkimyksiä varmistaa kilpailukykyinen kestävyys unionissa.

(30) Komissio on vuoden 2020 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson osana tehnyt kattavan analyysin Romanian talouspolitiikasta ja julkaissut sen vuoden 2020 maaraportissa. Se on arvioinut myös vuoden 2020 lähentymisohjelman ja vuoden 2020 kansallisen uudistusohjelman sekä jatkotoimenpiteet, joita on toteutettu Romanialle viime vuosina annettujen suositusten noudattamiseksi. Se on ottanut huomioon ohjelmien ja jatkotoimenpiteiden merkityksen Romanian finanssipolitiikan sekä sosiaali- ja talouspolitiikan kestävyyden kannalta mutta myös sen, ovatko ne unionin sääntöjen ja ohjeiden mukaisia, koska unionin yleistä talouden ohjausta on tarpeen vahvistaa antamalla unionin tason panos tuleviin kansallisiin päätöksiin.

(31) Neuvosto on tutkinut vuoden 2020 lähentymisohjelman tämän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto[9] ilmenee erityisesti jäljempänä esitettävästä suosituksesta 1.

(32) Neuvosto on tutkinut vuoden 2020 kansallisen uudistusohjelman ja vuoden 2020 lähentymisohjelman komission perusteellisen tarkastelun ja tämän arvioinnin perusteella. Näissä suosituksissa otetaan huomioon tarve puuttua pandemiaan ja helpottaa talouden elpymistä ensimmäisenä välttämättömänä askeleena epätasapainojen korjaamiseksi. Asetuksen (EU) N:o 1176/2011 6 artiklan nojalla annetut suositukset, joilla puututaan suoraan komission havaitsemiin makrotalouden epätasapainoihin, ilmenevät suosituksesta 4,

SUOSITTAA, että Romania toteuttaa vuosina 2020 ja 2021 toimia, joilla se

1. harjoittaa finanssipolitiikkaa 3 päivänä huhtikuuta 2020 annetun neuvoston suosituksen[10] mukaisesti ja toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet pandemian torjumiseksi, talouden ylläpitämiseksi ja alkavan elpymisen tukemiseksi; välttää sellaisten pysyvien toimenpiteiden toteuttamista, jotka vaarantaisivat julkisen talouden kestävyyden; vahvistaa terveydenhuoltojärjestelmän selviytymiskykyä esimerkiksi terveydenhuollon työntekijöiden ja lääkinnällisten tuotteiden osalta ja parantaa terveyspalvelujen saatavuutta;

2. tarjoaa riittäviä ansionmenetyskorvauksia ja laajentaa sosiaalisen suojelun toimenpiteitä ja keskeisten palvelujen saatavuutta kaikille; lieventää kriisin työllisyysvaikutuksia kehittämällä joustavia työjärjestelyjä ja aktivointitoimia; vahvistaa taitoja ja digitaalista oppimista ja varmistaa yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen;

3. varmistaa talouden maksuvalmiustuen, joka hyödyttää yrityksiä ja kotitalouksia, erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia; aikaistaa toteutusvalmiita julkisia investointihankkeita ja edistää yksityisiä investointeja talouden elpymisen vaalimiseksi; keskittää investoinnit vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen, erityisesti kestävään liikenteeseen, digitaalipalvelujen infrastruktuuriin, puhtaaseen ja tehokkaaseen energian tuotantoon ja käyttöön ja ympäristöinfrastruktuuriin myös kivihiilialueilla;

[9] Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

[10] EUVL C 116, 8.4.2020, s. 1–3.

4. parantaa julkishallinnon laatua ja tuloksellisuutta sekä päätöksenteon ennustettavuutta esimerkiksi työmarkkinaosapuolten asianmukaisen osallistumisen avulla.

Tehty Brysselissä

*Neuvoston puolesta*
*Puheenjohtaja*